

III. ULUSLARARASI DÜNYA DİLİ TÜRKÇE SEMPOZYUMU'NUN ARDINDAN

*İlyas YAZAR**

III. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Orta-öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Ana Bilim Dalı tarafından 16-17-18 Aralık 2010 tarihlerinde Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlüğü Sürekli Eğitim Merkezinde (DESEM) gerçekleştirildi. Yurt içinden ve yurt dışından çok sayıda üniversite ve aka-

demi mensubunun katıldığı Sempozyum'da 202 tebliğ sunulmuştur.

Akademik katılım düzeyine göre sempozyuma 26 Prof. Dr., 23 Doçent, 54 Yrd. Doç. Dr, 31 Dr., 23 Araş. Gör., 45'i uzman, okutman, öğretim görevlisi vb. olmak üzere, toplam 202 araştırmacı iştirak etmiştir. Ayrıca 2 yükse-

* Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi, III. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Sekreteri (iyazar@gmail.com)

köğrenim, 8 yüksek lisans, 11 doktora aşamasında olan toplam 21 öğrenci de sempozyuma katılmıştır.

16 Aralık 2010 tarihinde saat 10.00'da gerçekleştirilen açılış töreninde söz alan İzmir Valisi M. Cahit Kıracı, millî birlik ve beraberliğimizin temel unsurlarından biri olan Türkçenin kurallara uygun biçimde kullanılması, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması konusunda Türkçeyi kullananlara önemli sorumluluklar düştüğünü belirterek yazılı ve görsel medyanın da bu hususta üzerine düşen görevleri bulunduğunu dile getirmiştir.

Vali Cahit Kıracı, dil, edebiyat ve tarih gibi kültürel bileşenlerin Türk dünyasını geleceğe taşıyacak en sağlam dinamik olarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade ederek kardeşlik bağlarımızın tarih ve kültür temeli üzerinde daha da geliştirilmesinin Türk dünyasının ortak amaç ve hedefi olmasına gerektiğine vurgu yapmıştır.

Sempozyumun ev sahipliğini üstlenen Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mehmet Füzün de dilin canlı bir varlık ve sosyal bir kurum olduğunu, tarih içinde çeşitli nedenlerle toplumların birbirleriyle kurdukları ticari, siyasi, askerî, bilimsel, kültürel ilişkilerle serpilip güçlendiğini ve dünyanın her köşesine bir iz bıraktığını belirterek bu izlerin kimi zaman devasa bir eser, kimi zaman bilimsel bir terim, adlandırma ve sembol olarak yayıldığına işaret etmiş ve Türkçenin kullanım açısından dünyadaki beş büyük dilden biri olduğuna vurgu yapmıştır.

Sempozyum açılış töreninde söz alan Türk Dil Kurumu Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Ayşe Melek Özyetgin de konuşmasında Türk dilinin bugün yirmiyi aşkın lehçesiyle Dünya genelinde yaklaşık 220 milyon kişi tarafından konuşulduğunu belirtmiştir. Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlayan Anadolu coğrafyasında ve civarında konuşulan Türkiye Türkçesinin, aynı zamanda dünyanın birçok ülkesinde ikinci dil veya yabancı dil statüsünde konuşulduğunun altını çizen Özyetgin, Türk televizyon kanallarının birçok ülkede izlenebilir olması, Türk eğitim sisteminin yabancı ülke öğrencileri tarafından tercih edilir niteliğe ulaşmış olması, Erasmus ve Sokrates gibi öğrenci değişim programlarının yaygınlaşmasından dolayı Türkçe öğrenmek isteyenlerin sayısında giderek ciddi artışlar gözlemlendiğini, bugün itibarı ile kurslar yoluyla Türkçe öğreten 46 ülkenin bulunduğunu vurgulamıştır.

Özyetgin ayrıca kuruluşunun 78. yılını kutlayan Türk Dil Kurumunun Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) desteğiyle yürüttüğü ve 2011'de hayata geçecek "Türkiye Türkçesinin Köken Bilgisi, Konuşamayanlar İçin Türk İşaret

Dili Sistemi, Yabancılara Türk Dili Öğretilmesi” gibi projelerden de söz ederek Kurum çalışmalarının Türkçeyi bilim, kültür, edebiyat ve öğretim dili olarak geliştirmek, işlemek ve yaygınlaştırmak olduğuna işaret etmiştir.

Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA) temsilcisi Dr. Mehmet Kahraman da konuşmasında TİKA'nın çalışma alanındaki ülkelerde kurulan 25 koordinasyon ofisiyle Asya, Avrupa ve Afrika'daki ülkelere ulaştığını, Türk milletine yakışır biçimde insani ve acil durumlarda yardımcı olduğunu, 2002 yılında 85 milyon dolar olan kalkınma yardım miktarının 2010 itibarıyla 800 milyon dolara yükseldiğini ifade etmiştir.

III. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Düzenleme Kurulu Başkanı Prof. Dr. Şerif Ali Bozkaplan açılış töreninde yaptığı konuşmada, Türkçenin UNESCO tarafından çağın ilk beş dili arasında gösterildiğine vurgu yaparak sempozyuma yurt dışından katılan ülkelerin çeşitliliğini örnek göstermiştir.

Sempozyum açılış töreninde Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mustafa Toprak ile Yunus Emre Enstitüsü Başkanı adına Yunus Emre Enstitüsü Yönetim Kurulu Üyesi Prof. Dr. Abdurrahman Güzel de birer konuşma yapmıştır. Yapılan konuşmalarda III. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumunun birincisinin 2008 yılında Başkent Üniversitesinde, ikincisinin 2009 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Uluslararası Kıbrıs Üniversitesinde yapıldığına işaret edilerek üçüncüsünün İzmir'de gerçekleştiriliyor olmasından duyulan memnuniyet dile getirilmiştir.

Açılış konuşmalarının ardından onurluk (plaket) törenine geçilmiş ve Sempozyuma katılan Emekli Öğretim Üyesi Prof. Dr. Zeynep Korkmaz adına bir slayt gösterisi sunulmuştur.

Sempozyum açılış töreninin ardından Prof. Dr. Fikret Türkmen başkanlığındaki açılış oturumuna Türkiye'den Emekli Öğretim Üyesi Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Prof. Dr. Abdurrahman Güzel, Emekli Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hamza Zülfikar, Estonya'dan Yrd. Doç. Dr. İna Ossiptuk, Mısır'dan Yrd. Doç. Dr. Tarık Abdülcelil katılmıştır.

Açılış oturumunda söz alan Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Türkçenin bir dünya dili olmasından hareketle Türkçeye sahip çıkılması gerektiğini ve Türkçenin bugün dünyanın her köşesinde işlek olarak kullanılan, konuşulan bir dil olduğunun altını çizmiştir. Estonya'dan sempozyuma katılan Yrd. Doç. Dr. İna Ossiptuk ise Yabancı dil öğretiminde değişik yöntemlerin kullanılmasını gerektiren faktörlerden birinin de öğrencilerin ana dillerinin özelliklerinden

kaynaklanan tipik yanlışlar olduğu üzerinde durmuştur. Ossiptsuk konuşmasında Yabancı dil olarak Estonya'da 15 yıldır Türkçe öğretimi faaliyetlerinin devam ettiğini belirterek Eston öğrencilerin Türkçe öğrenmeleriyle ilgili tutumlarını ve karşılaştıkları güçlükleri dile getirmiştir.

Sempozyuma Mısır'dan iştirak eden Yrd. Doç. Tarık Abdülcelil ise Türkçe sözlüklerdeki eş anlamlılık olgusuna toplumsal ve ideolojik etkiler üzerinde durarak yakın anlamlı kelimelerle ilgili Türkçenin geçmişten gelen zengin bir mirasa sahip olduğunu belirtmiştir. Türklerin İslamiyeti benimsemesinden sonra Türkçe bazı kelimelerin Arapça ve Farsça eş anlamlılarının ortaya çıktığını dile getiren konuşmasında, Türkçenin son döneminde ideolojik yaklaşımlarla ölü köklerden türetmelere gidildiğine vurgu yapmıştır.

Sempozyumun bilimsel oturumları birinci gün öğleden sonra başlamış, ikinci ve üçüncü günler devam ederek dört ayrı salonda tamamlanmıştır. Sempozyumun oturum salonlarına Türkolojinin önemli isimlerinden Kâşgarlı Mahmud, Ali Şir Nevaî, Osman Nedim Tuna ve Cengiz Aytmatov'un isimleri verilerek sempozyumun amacına da uygun biçimde Türklük âlemine ve Türkolojiye önemli katkıları olmuş şahsiyetlere karşı anlamlı bir vefa gösterilmiştir.

Sempozyumun bilimsel oturumları birinci gün öğleden sonra başlamış, ikinci ve üçüncü günler devam ederek dört ayrı salonda tamamlanmıştır. Sempozyumun oturum salonlarına Türkolojinin önemli isimlerinden Kâşgarlı Mahmud, Ali Şir Nevaî, Osman Nedim Tuna ve Cengiz Aytmatov'un isimleri verilerek sempozyumun amacına da uygun biçimde Türklük âlemine ve Türkolojiye önemli katkıları olmuş şahsiyetlere karşı anlamlı bir vefa gösterilmiştir.

Sempozyumda sunulan bildirimleri genel bir bakışla şu başlıklar altında toplamak mümkündür:

Dil Eğitimi ve Öğretimi

Dildeki Yabancılaşma ve Yozlaşma

Türkiye Dışında Yaşayan Soydaşların Dil ile İlgili Sorunları

Yabancılarla Türkçe Öğretimi ile İlgili Yöntem Arayışları

Türk Dilini Konuşan Topluluklar Arasında Ortak Dil Arayışı ve Ortak Alfabe

Sözlüklerimizle İlgili Tutarsızlıklar ve İmla Sorunları

Atasözü, Deyim ve Öteki Kelime Gruplarıyla İlgili Değerlendirmeler ve Bu Konuları İçeren Eserler

Dil Bilgisinin Çeşitli Sorunları

Türkçenin Söz Varlığı

Dünya Dili Olarak Türkçenin Durumu

Sempozyumda sunulan bildiriler, Türkçenin birçok yönü ve özelliği ile ele alınıp tartışılmasına yardımcı olmuştur. Bu çerçevede sunulan bildirilerle Türkçenin bir dünya dili olarak tartışılması hedeflenmiştir. “Japonya’da Türkçenin Öğretimi ve Araştırılması Meseleleri” adlı bildirisiyle Prof. Dr. Juliboy Eltazarov, “Türkçenin Balkan Dillerindeki Rolü ve Gücü” adlı bildirisiyle Prof. Dr. İrfan Morina, “Türk Dünyasında ‘Ortak Dil Kodlama Sistemi (Alfabesi)’ Hakkında” adlı bildirisiyle Prof. Dr. Gürer Gülsevin, “Türkçenin Söz Varlığının Tespitinde Şair ve Yazar Sözlükleri” adlı bildirisiyle Prof. Dr. M. Mehdi Ergüzel, “Dil Zenginliği ve Dil Mükemmelliği Kuramları Bakımından Türkçe” adlı bildirisiyle Prof. Dr. Muhsine Börekçi, “Yurt Dışında Yabancılara Türkçe Öğretiminde Seçilen Okuma Metinlerinde Kültürlerarası İletişim” adlı bildirisiyle Prof. Dr. Asuman Akay Ahmed, “Bir Ermeni Harfli Türkçe Atasözleri Kitabı” adlı bildirisiyle Prof. Dr. Zeki Kaymaz, “İlköğretim 6, 7, 8. Sınıflarda Eş ve Yakın Anlamli Kelimelerin Öğretimi Yoluyla Söz Varlığını Zenginleştirme” adlı bildirisiyle Prof. Dr. Mehmet Aydın, “Türk Dilinin Söz Diziminde Yer Ödünçlemesi” adlı bildirisiyle Prof. Dr. Zikri Turan, “İran’da Türkçenin Bugünkü Durumu, Gereksinimler ve Yaklaşımlar” bildirisiyle Gheis Ayaz Ebadi, “Ali Şir Nevâî’de Farsça Tepkisi” bildirisiyle Prof. Dr. İlhan Genç, “Türklerde Fars Kültürü” bildirisiyle Dr. Shamsiddin Kamoliddin gibi çok sayıda önemli isim sempozyuma katkıda bulunmuştur.

Ayrıca “Türkçenin Müslüman Kafkasasında İletişim Aracı Olarak Rolü” adlı bildirisiyle Doç. Dr. Elvira Latifova, “Rus Dili Talebelere Türk Dilinin Öğretilmesinde Mukayeseli Metodun Rolü” adlı bildirisiyle Doç. Dr. Fidane Musayeva, “Çağdaş Türk Dillerinde C ve Ç Kavuşuk Ünsüzlerinin Diyalekt Varyantları” adlı bildirisiyle Doç. Dr. Galiba Hacıyeva, “Türk Dili Ailesi Tespitinde Moğolca Ölçütü Üzerine” adlı bildirisiyle Doç. Dr. İsmail Doğan, “Bağımsızlıktan Sonra Özbek Dili” adlı bildirisiyle Doç. Dr. Berdak Yusuf, “Kazak Destanları ve Tarihi Kültür Mirası Üzerindeki Fonksiyonu”

adlı bildiriyle Doç. Dr. Elmira Adilbekova, “Konuşma Dilinden Yazı Diline: Edebî Dil Olarak Batı Türkçesinin Oluşumu” adlı bildiriyle Yrd. Doç. Dr. Sadık Armutlu, “Çağdaşlığın Yeni Çağruları Bağlamında Türkçe” adlı bildiriyle Yrd. Doç. Dr. Roida Rzayeva, “Türkçe Öğretiminde Divan Şiirinden Yararlanma” adlı bildiriyle Yrd. Doç. Dr. Halil İbrahim Haksever, “Emrah Kolunda Yer Alan Âşıklarda Söz Varlığı” bildiriyle Yrd. Doç. Dr. Mehmet Yardımcı, “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Ebubekir Kâni Modeli” bildiriyle Yrd. Doç. Dr. İlyas Yazar, “Türk Halklarının Edebi İlişkilerinde Türkçe” adlı bildiriyle Dr. Tarana Hasimova gibi birçok katılımcının bildirilerinde de Türkçe ve dil öğretimi ile ilgili unsurlar çeşitli yönleriyle ele alınıp tartışılmıştır.

Oturumların sonundaki tartışmalarda konuşmacılar, bildirileri değerlendirme fırsatına sahip olmuşlar, ayrıca tartışma bölümlerinin dışında verilen çay ve kahve aralarında da katılımcılar birbirleriyle tanışma ve sohbet etme imkânı bulmuşlardır. Sempozyum katılımcıları için 19 Aralık Pazar günü Selçuk, Meryemana Evi ile Şirince’yi kapsayan bir gezi düzenlenmiştir. Sempozyum sosyal paylaşım sitelerinden “facebook” taki adresinde her türlü anlık bilgilendirme, haber ve görüntüleriyle genel ağda da ses getirmiştir.

(www.facebook.com/dunyadiliturkce)

Sempozyumun son günü katılımcıların katkılarıyla şekillenen sonuç bildirisinde de, sempozyumun dördüncüsünün yapılacağı yer, üniversitelerimizin eğitim fakültelerindeki Türkçe Eğitimi Bölümlerinin birer ana bilim dalına dönüştürülmesinin yanlışı ve ‘YÖK dersi’ olarak da bilinen Türk Dili dersinin kaldırılmasının tehlikelerine işaret edilmiştir.

III. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu'nun bildirileri 2011'in ilk aylarında yayımlanmıştır.